

EPISTOLAR: I. L. CARAGIALE – SEXTIL PUȘCARIU

1. Dacă Sextil Pușcariu și Ion Luca Caragiale s-au întâlnit vreodată înainte de anul 1911 este greu de spus cu siguranță. Când tânărul Sextil Pușcariu făcea călătoriile destul de frecvente „printre transilvănenii din București” (vezi Pușcariu 1968, p. 248 și urm.), I. L. Caragiale era „un clasic în viață”, cu opera (cel puțin cea dramatică) scrisă aproape în totalitate, sărbătorit (în 1901) la 25 de ani de activitate literară și care își căuta un „loc confortabil” în care să-și trăiască restul vieții. Cei doi aparțineau, pînă la urmă, unor lumi diferite. Sigur „tovărășia amicilor” pe care Sextil Pușcariu îi căuta atunci, la București, la sfîrșitul celui de-al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea secol nu-l includea pe I. L. Caragiale. Diferența de vîrstă de 25 de ani era importantă și în acele vremuri.

Mai mult, în aprilie 1905 Sextil Pușcariu este ales membru corespondent al Academiei Române și i se încredințează conducerea Dicționarului limbii române, cam în aceleași zile în care I. L. Caragiale se stabilea definitiv la Berlin. Drumurile scriitorului spre București nu treceau prin Cernăuți, unde S. Pușcariu devenise, din 1906, profesor universitar, iar la Academia Română, unde duceau toate cărările lingvistului cînd cobora la București, I. L. Caragiale, desigur, nu punea piciorul, după ce Titu Maiorescu se opusese primirii sale¹ și după ce rapoartele de premiere îi fuseseră de două ori nefavorabile, în 1891 și 1902. Încît este aproape neîndoielnic că cei doi s-au întâlnit și a stat de vorbă „în carne și oase” o singură dată. În scrierile sale memorialistice (1968, 1978), S. Pușcariu nu precizează de cîte ori l-a văzut sau întâlnit. Pomenește de „contactul respectuos cu Caragiale” (Pușcariu 1978, p. 776) și amintește de „o conversație cu Caragiale” (*ibidem*, p. 491), dar, fără alte amănunte, lucrurile rămîn destul de vagi². În tot ce scria, Sextil Pușcariu era însă extrem de atent la proprietatea și precizia formelor alese; de aceea singularul folosit (*contactul, o conversație*) poate întări presupunerea că a existat o singură întâlnire între cei doi, și anume cea din 15/28–17/30 august 1911, „la Blaj, la jubileul de 50

¹ „[Titu Maiorescu] fu în stare să recunoască îndată talentul extraordinar al unui Caragiale și Coșbuc, dar era atît de jignit de viața dezordonată ce o duceau aceștia, încît s-a opus de a fi aleși membri ai Academiei Române” (Pușcariu 1978, p. 217). G. Coșbuc va fi, totuși, ales membru corespondent în 1900, iar titular, în 1916; I. L. Caragiale însă, abia post-mortem, în 1948.

² Șerban Cioculescu (1977, p. 241) amintește de „două foi mari de hîrtie” aflate în posesia sa, în care, „cu duhul său meticolos și precis, Caragiale și-a însemnat pe recto toate evenimentele celor nouă zile și jumătate [25 august–3 septembrie 1911, cînd a fost plecat din Berlin]: persoanele cu care a petrecut, unde a luat mesele, cîteva reflecții, unele de ordin meteorologic (mai toată vremea, căldură nesuferită), altele cu privire la conferințele academice”. Aici ar putea exista precizări ale lui Ion Luca Caragiale despre întâlnirea/întîlnirile cu Sextil Pușcariu. Dar, dacă aceste file mai există, nu se știe unde sînt rătăcite. (Pentru ajutorul dat în căutarea lor, mulțumesc în special Dnelor Simona Cioculescu, de la Muzeul Literaturii Române, și Maria Rafailă, de la Biblioteca Academiei Române.)

de ani al Asociației” (Pușcariu 1968, p. 209), al Astei așadar, la care au participat personalități de prim rang din Regat și din Transilvania, printre care Nicolae Iorga, George Coșbuc, Octavian Goga și I. L. Caragiale³. Această singulară, probabil, întâlnire a lor se dovedește a fi unică prin urmări: aproape sigur, acum I. L. Caragiale îi explică, memorabil, lui S. Pușcariu preferința, în opera sa, pentru figura umană în comparație cu peisajul natural⁴ și tot acum se stabilește un început de corespondență pe teme de limbă între cei doi, corespondență rămasă, din nefericire, aproape virtuală, din cauza morții neașteptate, la nici un an, a lui I. L. Caragiale.

2. Puținul care s-a împlinit din acest preconizat schimb epistolar se află în „Arhiva Sextil Pușcariu. Corespondență primită” (donată, testamentar, de către nepoata sa, regretata lingvistă Magdalena Vulpe, Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj al Academiei Române, unde un colectiv de câțiva cercetători⁵, a început editarea în vederea publicării ei în mai multe volume).

În această arhivă există:

(1) o carte poștală ilustrată expedită de I. L. Caragiale lui S. Pușcariu la sfârșitul anului 1911;

(2) conceptul scrisorii de răspuns a lui S. Pușcariu, de la jumătatea lui ianuarie 1912 (aproape cu certitudine, singura scrisoare care a fost expedită);

(3) un text în limba română, improvizat de I. L. Caragiale, la Blaj, la Veza, în timpul „agapei gazetarilor”⁶, și transcris îndată, cu creionul, de către Sextil Pușcariu pe un mandat poștal din Cernăuți, și, în fine,

³ Vezi mai ales *Serbările*, p. 92, 118, 397, 401–402, 450; cf. și p. 411; cf. și „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5–6; Cioculescu 1977, p. 224–249 și urm.; vezi și Popa 2002.

⁴ „Excursia mea favorită este la o cafenea din strada principală. La o masă rotundă de marmură stau un ceas două și privesc pe trecători, iar priveliștea aceasta îmi spune mai mult decât o paște înflorită” (Pușcariu 1978, p. 491); rezumată în alți termeni, ideea o întâlnim și într-o carte poștală adresată lui Paul Zarifopol, în 1909 (cf. Cioculescu 1977, p. 367).

⁵ Eugen Beltechi, Elena Comșulea, Ioan Faiciuc, Elisabeta Faiciuc, Doina Grecu, Nicolae Mocanu și Valentina Șerban.

⁶ Vezi *Serbările*, p. 92: „Agapa gazetarilor. În ace[e]a[și] vreme, redacția foii „Unirea” a oferit reprezentanților presei un banchet prietenesc în grădina din Veza. Mîncări bune (tocăniță, ciulama, mușchi pe grătar și cafea) și voie bună multă.

La agapă a luat parte și maestrul Caragiale, protopopul Clujului Dr. Elie Dăianu, poezii Șt. O. Iosif și Victor Eftimiu din București, artistul Petre Liciu și reprezentanții presei din Regat și de la noi.

Toasturi nu s-au ridicat. Au închinat numai, în câteva cuvinte, dl Aurel C. Domșa pentru Caragiale și Dr Elie Dăianu pentru Liciu. În schimb, neîntrecutul nostru artist Liciu a declamat câteva anecdote, stîrnind mult haz”.

Cf. și p. 401–402: „La prînzul ziariștilor de la rusticul restaurant Veza, Caragiale n-o fi știind cîtă bucurie ne-a procurat prin sosirea lui între noi. Ce masă vioaie a fost, cu toată nota originală a aglomerației. Toți îi savurau vorbele, prea finele-i spirite. După ce s-au curmat lungile ovații de la sosirea sa, cînd s-a grămădit în jurul mesei mulțimea de față, el a ținut următorul discurs, cu cel mai grav aer din lume:

„Domnilor, dacă vă pare bine și doriți ca să fiu în mijlocul dvoastre, să-mi dați voie să mă dezbrac!...”

(4) un text inedit (transpunere în limba franceză a textului românesc), notat în grabă, în aceeași ambianță, cu creionul, de către Ion Luca Caragiale, la rugămintea lui S. Pușcariu, pe un petic de hîrtie (un alt mandat poștal de aceeași proveniență) oferit de acesta din urmă.

Sextil Pușcariu a început să pregătească el însuși spre publicare o parte din vasta sa colecție epistolară; în anii de dinaintea morții (petrecută în 1948), după ce în 1944 suferise un accident cerebral care nu i-a mai permis să-și folosească mîna dreaptă, a învățat să scrie la mașină cu mîna stîngă și astfel a reușit să trieze și să adnoteze primele litere din corespondența primită. La cei mai importanți emitenți a scris cîte un text introductiv, de lungimi variate, completat, de cele mai multe ori, cu cîteva note explicative. Este ceea ce face și pentru I. L. Caragiale⁷:

2.A0. [Text introductiv dactilografiat de Sextil Pușcariu]

La serbările de la Blaj ale Asociațiunii Transilvane, din august 1911, Caragiale a fost de o vervă neîntrecută. Toată lumea era în jurul lui, în frunte cu Coșbuc, Goga, Vlaicu și alți ardeleni de seamă. Ma^{<a>} estrul presimțea parcă că peste câteva luni va muri⁸ și căuta să dea cântecului său de lebadă o strălucire deosebită. La umbra pomilor din Veza⁹, unde era o mare masă și multe baterii de vin cu borviz, el povestea, caracterizând pe contemporani cu câteva^{} observațiuni prinse din fugă. „Scriitorii noștri francezo-români? Să vă spun eu cum știu ei întoarce fraza” și ca dintr’un izvor curgea un fragment^{<c>} de nuvelă pe care o improviza atunci. Am scris-o repede și l-am rugat să mi-o dea și franțuzește, ca să se vadă cum a fost gândită. Am păstrat cele două mandate poștale pe care le aveam la mine și pe dosul cărora a scris Caragiale textul francez, iar eu cel român. Le reproduc aici în clișe^{<d>} ele alăturate.

Planul nostru de a purta o corespondență despre chestiuni de limb^{<e>}ă, pentru care avea un deosebit interes și un remarcabil simț, nu s’a realizat din nenorocire^{<f>}. Am păstrat numai ciorna primei^{<g>} mele scrisori ce i-am adresat^{<h>}. Carta lui poștală a dispărut din arhiva mea¹⁰.

~~<a> i • linii • <c> dintr-o • <d4> u- • <e> a noastră române, • <f> ,ea cele mai multe planuri ale sale. • <g> sale • <h> și la care nu mai știu dacă a răspuns. Probabil că nu, căci aș fi păstrat răspunsul.~~

Vă închipuiți surpriza și hazul. Mulți l-au imitat, dezbrăcîndu-se ... numai de haină, – bineînțeles – și dacă simplul prînz a fost excelent, e pentru că mulți dintre noi am mîncat tocana și ciulamaua împreună cu vorbele lui.”

De la aceeași agapă sînt și amintirile lui Octavian C. Tăslăuanu (1976).

⁷ Reproducerea tuturor textelor următoare se face după normele stabilite pentru întreaga ediție a corespondenței primite de Sextil Pușcariu.

⁸ Peste zece luni, la 22 iunie 1912. Iată ce scrie Victor Eftimiu (1972, p. 66) despre aceeași întîlnire: „Avea ceva profetic, fantastic, fantomatic în noaptea aceea de vară, la Blaj, cînd tăceam cu toții și numai el vorbea, cu ochii duși departe și cu fruntea îngîndurată”.

⁹ Azi, cartier al Blajului.

¹⁰ Ea s-a găsit, totuși, în grupajul predat de Magdalena Vulpe Institutului nostru.

2.B1. [Carte poștală ilustrată semnată Mailick¹¹]

Herrn Professor Doktor
Sextil Pușcariu
Czernowitz

[Ștampila Poștei, care obliterează un timbru **DEUTSCHE REICH** în valoare de 5 coroane: Schöneberg 30. 12. 1911 8-9 bei Berlin]

La mulți ani! –

Caragiale

P.S. Aștept cărțile promise.

Textul de pe „carta poștală” trimisă lui S. Pușcariu este scris caligrafic, cu multă grijă¹², fără corecturi și a fost expediat de I. L. Caragiale la 30 decembrie 1911¹³.

¹¹ Alfred Mailick (1869–1946), cunoscut pictor de peisaje și animale și ilustrator german, cu studii la Dresda, renumit în epocă mai ales prin ilustratele semnate de el; cea de față, trimisă de I. L. Caragiale lui S. Pușcariu, este specifică lui A. Mailick: un peisaj de iarnă cu soarele apunând în planul îndepărtat, cu pini înalți și brazi mai mărunți acoperiți de zăpadă, cu un unic personaj uman în centrul părții de jos, înaintînd cu un brăduț de Crăciun în brațe; în planul de jos apare un iepuraș, iar sus, în dreapta, urarea **Fröhliche Weihnachten**.

¹² Și Octavian Goga (1972, p. 85) vorbește despre „[...] o carte poștală cu slova lui minunată [...]”.

¹³ Celălalt text al lui I. L. Caragiale către S. Pușcariu (singurul cunoscut pînă acum), ulterior celui de față, este datat 12. 02. 1912 și reprezintă „un concept de răspuns telegrafic scris direct pe retro al telegramelor de felicitare primite” de I. L. Caragiale de la S. Pușcariu și alții, de la Paris, cînd a împlinit 60 de ani (vezi Caragiale 2002, p. 433, cu note și comentarii la p. 1028). Originalul acestui răspuns nu s-a păstrat în Arhiva Pușcariu.

Un text convențional, de altfel, cu ocazia noului an, dar completat de un P.S. în care i se amintește lui S. Pușcariu de promisiunea de a-i trimite cărți de-ale sale.

2.B2. [Conceptul scrisorii lui S. Pușcariu către I. L. Caragiale, ca răspuns la ilustrata din 30. 12. 1911]

Iubite Măiestre¹⁴,

Carta DTale postală m-a bucurat atât de mult, încât, de bucurie, era să uit rușinea. Să nu crezi însă că nu m-am gândit de multe ori să-ți trimit cărțile promise. În minte am ticluit chiar câteva scrisori cu care să fac începutul unei corespondențe atât de mult dorite ^{<a>} de mine. Dar, căutând printre cărți, mi s-a părut totdeauna că nu găsesc nimic ce ar merita să-ți fure DTale pentru câteva ceasuri pe Caragiale. ^{} Nu crede, Maiestre, c-am învățat fraza așa, ca să-ți spun ^{<c>} cuvinte măgulitoare: ^{<d>} De când am avut astă vară prilejul să ^{<e>} prind [prinz ?] o părticică din vârtoarea de gânduri ^{<f>} e^{<g>} clocotesc în capul acela pe care-l fac atât de frumos, mi-am zis că DTa, la dreptul vorbind, pierzi vremea lui Dumnezeu când, în loc să depeni mai departe ^{<h>} cugetele, citești câte-o carte. ^{<i>}

Acum mi-ai dat însă curaj și ^{<i>} iată-ți trimit câteva scrieri filologice în care, ^{<j>} momentan, îmi pare c-am spus ceva ^{<k>}¹⁵. Aș dori ca, răsfoind una sau alta, să găsești un punct de plecare pentru întrebările ^{<l>} de felul celor ce voiai să-mi ^{<m>} pui. Cu câtă bucurie ți-aș răspunde și cât de bucuros ^{<n>} aș urmă eu cu întrebările! Sânt atâtea lucruri pe care noi filologii credem că le-am înțeles dacă am putut documenta întinderea unui cuvânt în timp și în spațiu, dacă l-am urmărit din leagăn prin toate stadiile lui de dezvoltare, în limba literară și în dialecte ^{<o>}. Dar mai totdeauna ^{<p>} facem marea greșală că ^{<r>} izolăm cuvântul, îl rupem din organismul întreg, din limbă, și îl punem astfel sub microscop. Desigur că ^{<s>} din punct de vedere metodic acest ^{<ș>} fel de a studia este inevitabil ^{<t>} și el ne ajută să ^{<ț>} vedem mai lămurit; dar nu este mai puțin adevărat că ^{<u>} scoțând părticica din întreg am rupt firele de legătură, fără care nu se poate imagina priceperea *întreagă* a ei. ^{<v>} Idealul unei cercetări ar fi ca obiectul ei, chiar privit în parte, să fie ca ciobul de oglindă, care, ^{<w>} deși e spart ^{<x>}, totuși ne dă puțința, ținut la o anumită distanță și sub o anumită lumină, să ne vedem în el tot atât de întregi și în mijlocul obiectelor încunjurătoare, ca și în bucata întreagă a oglinzii. Dar pentru aceasta nouă ne lipsește priceperea și numai DVoastră, scriitorii mari, ^{<y>} simțiți ^{<z>}, întrebându-ți un cuvânt, toate itele nevăzute care-l leagă de ^{<aa>} celelalte cuvinte ale limbii, toate puterile ^{<bb>} care-l atrag și-l resping în anumite împrejurări. ^{<cc>}

¹⁴ Formula este curentă în epocă: așa i se adresează lui I. L. Caragiale și Iuliu Maniu (vezi Cioculescu 1977, p. 234).

¹⁵ Între ele, se afla, cum reiese și din corectura răspunsului, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprachen*, I. *Lateinisches Element*, Karl Winter, Heidelberg, 1905; poate și *Studii istroromâne*, vol. I. *Texte*, București, 1906, poate *Zur Rekonstruktion des Urrumänisch*, Berlin, 1910, poate unele dintre *Studii[le] și notițe[le] filologice* sau fasciculele apărute pînă atunci din Dicționarul limbii române (1906, 1907, 1908, 1909, 1910: *a-bărbura*).

<dd> Cât de fericit ar fi „dascăul”, precum îi ziceai în glumă la Blaj, dacă Ma<ee>estrul ar vrea să completeze, prin <ff> înțelegerea sa extraordinară <gg>, cunoștințele câștigate la microscop! El nu așteaptă decât începutul sau o nouă încurajare <hh>. Până atuncea îți dorește din inimă, Dumitale și familiei DTale, <ii> Sfinte Sărbători în pace și toate cele bune <ii> în anul <jj> nou.

Cernăuți 4/I 1912

S.[extil] P.[ușcariu]

<a> din partea mea • Nu vreau să ți fac complimente spun lucruri frum
plăcute, Maiestre, Nu e'a • <c> lucruri • <d> Dar • <e> ascult • <f> ar • <g> se
zbat în capul acela pe care mai bucuos l aș fi sărutat • <h> /gîndurile • <i>
Doar [?] dacă • <i> am [indescifrabil] pe • <j> ered • <k> ee te ar putea
interesă.; între ele și Dicționarul etimologic pentru cazul e'ai vrea să știi
dacă, despre vreun cuvînt românesc dacă i latin de origine romană și dacă nu
Mai mult departe însă nu vreau să merg de data asta. I • <l> pe care • <m> le •
<n> și aș pune și eu cîteva • <o> Dar de cele mai multe ori noi nu vedem, sau
aceste cercetări se restring la forma și • <p> eomitem • <r> în tendința noastră
de a vedea cît mai lămurit • <s> obi • <ș> lucru • <t> ,căci • <ț> afl • <u>
părțieica ru • <v> Dae'am putea • <w> s'a • <x> din întreg, • <z> aveți • <z>
seriind • <aa> to • <bb> centrifugale • <cc> cunoștințele [indescifrabil] eăștig
<dd> Cît de frumos s'ar putea completă cu cunoștințele eăștigate la/supt
microscop cu cunoștințele voa • <ee> i <ff> intuiția sa extraordinară • <gg> a
sufletului simțului limbii, • <hh> și și va da. • <ii> și • <ii> ,sănăta • <jj> eel

Scrisoarea de răspuns a lui S. Pușcariu ne confirmă respectul deosebit purtat, fi-
resc, lui I. L. Caragiale; printre cuvintele ei transpare emoția deosebită pe care i-o
produce acest început de corespondență, emoție care se simte în atitudine, în for-
mulări, dar și în numărul mare de corecturi (39), neobișnuit de mare față de alte
concepte de scrisori ale lui S. Pușcariu din aceeași perioadă. Importanța ei stă însă
în considerentele științifice, mai ales metodologice, pe care le face S. Pușcariu asu-
pra cercetării filologice. Cei care cercetează gîndirea lingvistică a lui S. Pușcariu și
ideile novatoare din opera sa, precum și „scriitorii mari” de astăzi vor fi citit sau
vor citi cu interes, fără îndoială, rînduri ca:

„Idealul unei cercetări ar fi ca obiectul ei, chiar privit în parte, să fie ca ciobul de
oglină, care, deși e spart, totuși ne dă puțința, ținut la o anumită distanță și subt o anu-
mită lumină, să ne vedem în el tot atît de întregi și în mijlocul obiectelor încunjurătoare,
ca și în bucata întreagă a oglinzii. Dar pentru aceasta nouă [filologilor] ne lipsește pri-
ceperea și numai DVoastră, scriitorii mari, simțiți, întrebuițînd un cuvînt, toate ițele
nevăzute care-l leagă de celelalte cuvinte ale limbii, toate puterile care-l atrag și-l res-
ping în anumite împrejurări”.

Șerban Cioculescu o citește chiar cu un asemenea interes și publică, în monografia
sa, paragrafe semnificative din această epistolă¹⁶.

¹⁶ Originalul se afla, spune Șerban Cioculescu, în fondul Alexandrina I. L. Caragiale, unde, astăzi,
nu a mai fost găsit. Criticul (1977, p. 244) reproduce partea centrală a scrisorii (de la „Sînt aîtea
lucruri...” la „anumite împrejurări.”), dar cu o diferență față de ciorna reprodușă acum, și anume
pentru *această vină* ne lipsește, în loc de *pentru aceasta nouă* ne lipsește; cîtă vreme nu avem și

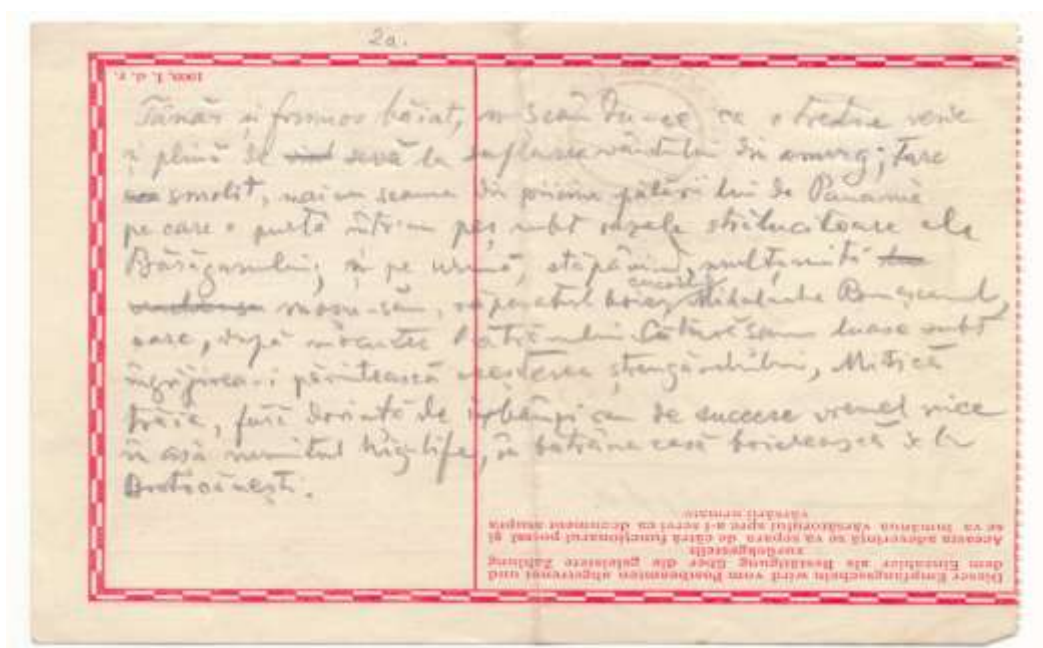
2.B3. Mai importante însă decît această ilustrată și răspunsul la ea, sînt celelalte două texte.

2.B3.1. Mai întîi, cel scris în franceză de mîna lui I. L. Caragiale:

[Textul („fragment de nuvelă” improvizat de I. L. Caragiale), așa cum l-a notat S. Pușcariu pe dosul unui formular COUPON CUPON și EMPFANGSSCHEIN ADEVERINȚĂ DE PRIMIRE a 80 de coroane]

Tînăr și frumos băiat, mișcându-se ca o trestie verde și plină de <a> sevă la suflarea vîntului din amurg; tare smolit, mai cu seama din pricina pălării [sic] lui de Panamă pe care o purta într'un peș sub razele strălucitoare ale Bărăganului; și pe urmă, stăpînind, mulțumită <c> moșu-său, răposatul boier, cuconul Mihalache Romașcanul, care, după moartea bătrînului Călărășanu, luase sub îngrijirea-i părintească creșterea ștregărelului, Mitică trăia, fără dorință de izbânzi sau de succese vremelnice în așa numitul high life, în bătrîna casă boierească de la Brotoacănești.

<a> viat • era • <c> lu unchiu su

2.B3.2. Și cel în franceză¹⁷:

exemplarul expediat din care citează, nu putem fi siguri, dar credem că avem de-a face mai degrabă cu o lecțiune greșită a lui Ș. Cioculescu decît cu o modificare făcută de S. Pușcariu la transcrierea „pe curat” a scrisorii.

¹⁷ În transcrierea textului francez al lui I. L. Caragiale, a rămas o lecțiune incertă; fotocopia acestui document, publicată alături de celelalte, va permite, poate, o transcriere mai sigură.

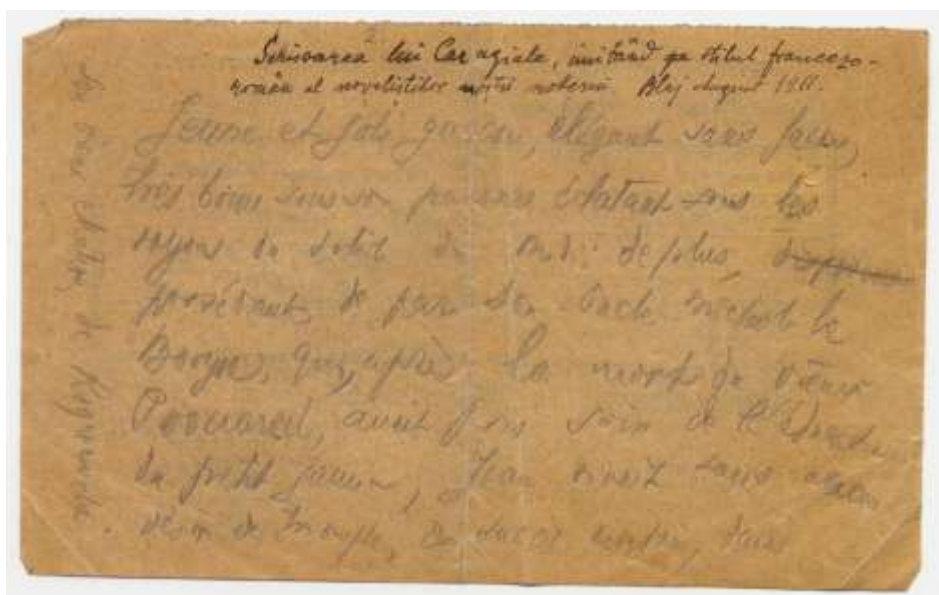
[Textul francez scris de Caragiale pe dosul unui mandat poștal Kűlföldi érkezésének bejelentését igazoló szelvény:]

Scrisoarea lui Caragiale, imitînd stilul francezo-român al romaniștilor noștri moderni. Blaj August 1911.

[Text olograf S. Pușcariu, deasupra scrisului lui I. L. Caragiale.]

Jeune et joli garçon, élégant sans façon, très brun sous son panama éclatant sous les rayons du soleil du Midi; de plus, ^{<a>} possédant de par son Oncle Michel le Borgne, qui, après la mort du vieux Pronaroil [?] avait pris soin de l'éducation du petit gamin, Jean vivait sans aucun désir de triomphe, de succès mondain, dans son vieux chateau [sic], de Roqueroche.

<a> disposant

Mai importante, pentru că sînt „un fragment de nuvelă”, cum le definește lingvistul, în care I. L. Caragiale ilustrează „cum știu întoarce fraza” „scriitorii noștri francezo-români”. Sînt texte care trebuie să facă parte din „operele complete” ale lui Ion Luca Caragiale și să fie luate în seamă de nu puținii noștri cunoscători în profunzime ai ei. Interesante sînt și alte două lucruri: mai întîi, faptul că varianta franceză, olografă, a fost „dată” „în franțuzește” la rugămintea lui S. Pușcariu, și *după ce* acesta notase, „repede”, improvizația românească, și, al doilea, că nu urmează întru totul textul „dictat” de I. L. Caragiale: textul francez nu este o transpunere *mot-à-mot*, ci este un fel de rezumat al celui dintîi, cu adaptări, scurtări și variante onomastice semnificative. Desigur, trebuie să luăm în seamă și producerea orală a textului transcris de S. Pușcariu, după cum nu trebuie să lăsăm deoparte nici cir-

cumstanțele nașterii lor: la urma urmei, avem de-a face cu texte produse și scrise, cum arată Sextil Pușcariu, „la umbra pomilor din Veza, unde era o mare masă și multe baterii de vin cu borviz...”¹⁸.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- Caragiale 2002 = I. L. Caragiale, *Opere*, vol. IV. *Corespondență*. Ediție îngrijită de Stancu Ilin, Constantin Hîrlav. Prefață de Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Cazimir 1972 = *Amintiri despre Caragiale*. Antologie și prefață de Ștefan Cazimir, Editura Minerva, București, 1972.
- Cioculescu 1977 = Șerban Cioculescu, *Viața lui I. L. Caragiale. Caragialiana*, Editura Eminescu, București, 1977.
- Eftimiu 1972 = Victor Eftimiu, *La moartea lui Caragiale*, în Cazimir 1972.
- Goga 1972 = Octavian Goga, *A murit Caragiale*, în Cazimir 1972.
- Popa 2002 = Mircea Popa, *Caragiale și ardelenii*, în „Familia română”, IV, 2002, nr. 2 (13), p. 32–38.
- Pușcariu 1968 = Sextil Pușcariu, *Călare pe două veacuri*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- Pușcariu 1968 = Sextil Pușcariu, *Memorii*, Editura Minerva, București, 1978.
- Serbările = Serbările de la Blaj 1911. O pagină din istoria noastră culturală*. Publicată de Despărțământul XI. Blaj, al Asociațiunii, Tipografia Seminarului Teologic Gr. Cat., Blaj, 1911.
- Tăslăuanu 1976 = Octavian C. Tăslăuanu, *Caragiale*, în idem, *Spovedanii*. Ediție îngrijită de Gelu Voican. Prefață de Vasile Netea. Note de Vasile Netea și Gelu Voican, Editura Minerva, București, 1976, p. 292–293.

THE CORRESPONDENCE BETWEEN I. L. CARAGIALE AND SEXTIL PUȘCARIU (Abstract)

There might have existed but one meeting face to face between the philologist S. Pușcariu and the playwright I. L. Caragiale, in August 1911, at Blaj, when the two attended the festivities organized on the occasion of the 50 year celebration of ASTRA (the Transylvanian Association of the Literature and Culture of the Romanian People). Here, when I.L. Caragiale produced a „fragment of a short-story”, which Sextil Pușcariu wrote down on a piece of paper, the two decided to exchange letters about the Romanian language. Unfortunately, in less than a year, the playwright died. The little that has been preserved of their correspondence is published and commented upon in this article.

Cuvinte-cheie: *Sextil Pușcariu, I. L. Caragiale, ASTRA, corespondență.*

Keywords: *Sextil Pușcariu, I. L. Caragiale, ASTRA, correspondence.*

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
nmocanu@gmail.com*

¹⁸ O variantă preliminară a acestui text a fost publicată, cu alt titlu, în „Apostrof”, XXII, 2011, nr. 10, p. 15–20.